

Gazdag László:

MARCUSE HALÓDÓ KÉSŐKAPITALISTA BIRODALMAI

"Az apák ették meg az egrest,
és a fiak foga vásott belé!"
Ezékiel, 18/1-20.

A három M = Marx, Mao és Marcuse

Emlékszünk még a három M-re? Az 1950-es, 60-as években vagyunk. A 60-as évek a "dühöngő ifjúság" kora, a hippy korszak, a vietnami háború, Woodstock, Joan Baez, Beatles, Bob Dylan, és persze a három M. De ki is a harmadik M, ki ez a Herbert Marcuse? Nos, a híres (hírhedt?) Frankfurti iskola egyik alapítója, szociológus, politológus, de legfőképpen *ideológus*. Mégpedig az akkor szárbaszókó újbaloldal, a neomarxizmus főideológusa. 1898-1979 között élt, ismertebb művei: *Ész és forradalom*, *Erosz és civilizáció*, *Az egydimenziójú ember*. Ez utóbbi lényege, hogy már a halódó későkapitalista birodalmak állapotába jutott az egész nyugati civilizáció, az ember egyetlen dimenziójú lényé egyszerűsödött ebben a társadalomban: fogyasztóvá. És az értékrend mércéje is ehhez igazodik: a birtoklás mértéke dönti el a társadalmi hierarchiában betöltött szerepet. Korunkban ezt így fogalmazta meg nemrég valaki: "Mindenki annyit ér, amennyije van." Hát igen, de ezt már Marcuse is tudta...

Aki kemény kritika alá vetette mind az akkori kapitalizmust, mind a szovjet szocializmust. Úgy találta, hogy a hagyományos proletariátus már elvesztette forradalmiságát, beleolvadt a fogyasztói társadalomba, az alsó középosztályba. A jövő forradalmát ezért nem a munkásosztály vívja tehát meg, hanem a marginális csoportok, a fogyasztói társadalom áldásaiból nem részesülő osztályok, amelyek inkább a kapitalista fejlődési modell vesztesei, mint nyertesei. A szovjet típusú szocializmus sem jelenti a fejlődés perspektíváját, mert letért már régen a Marx által kijelölt útról, főként Sztálin alatt egy bürokratikus diktatúrává torzult, és ebből a zsákutcából képtelen kikeveredni. Viszont a nyugati társadalmakban a marginális csoportoknak vezető elite lesz szükségük, és ezt a szerepet a felvilágosult, a fogyasztói társadalomból kiábrándult, ifjú lázadó értelmiség, a „dühöngő ifjúság” tölti majd be. Avagy emlékeztetnék Heller Ágnes és társai, Szelényi Iván és Konrád György művére: *Az értelmiség útja az osztályhatalomhoz*. A Kádár korszak ideológiájának ez nem nagyon felelt meg, kiátkozták őket, de az akkori glasszékesztyűbe bújtatott vasököl, vagyis Aczél György kultúrpolitikájának három „t”-je (tiltjuk, túrjuk, támogatjuk) közül a középsőbe kerültek. Ne fanyalogjunk most utólag ezen, könnyű ma okosnak lenni, a három „t” elve és gyakorlata jelentős enyhülést hozott a korábbi kemény diktatúrához képest! Hasonlítsuk inkább akkori hazánkat Ceausescu Romániájához, Walter Ulbricht és Honecker NDK-jához, Gustav Husák Csehszlovákiájához, vagy Brezsnyev Szovjetuniójához!

Marcuse talán csak az időpontban tévedett?

Mintha ma elevenedne meg Marcuse jóslata, legalábbis ama része, amely szerint a Nyugat már csak halódó későkapitalista birodalmakból áll, amelyek megérették a pusztulásra. De nem úgy, ahogy az újbaloldal főideológusa képzelte. Ez a mai Nyugat, és főként európai szegmense tényleg halódik, már kiütköztek rajta a hullafoltok, a történelem megint ismételni látszik önmagát: körvonalazódnak Róma végnapjai. De nem az újbaloldal, nem a már régen megszelídült, az establishmentbe beleolvadt egykori „dühöngő ifjúság” méri rá a halálos csapást, hanem amit Marcuse még nem láthatott: a váratlanul új erőre kapott agresszív iszlám. A Nyugatot teljesen felkészületlenül érte ez a kihívás, erőtlen, enervált, teljességgel eredménytelen reagálása inkább behódolást jelent, semmint védekezést, elhárítást.¹ Marcuse egydimenziós embere, akit csak a fogyasztás éltet, teljességgel elvesztette már természetes immunitását mindenfajta kívülről érkező pusztító ideológiával szemben, mint amilyen az iszlám. Ez a globalizáció végzetes terméke: az identitásválság, a gyökérvesztés, a nyugati civilizáció úgy járt, mint a mitológia *Antaeusa*: elszakadt az anyaföldtől, a levegőben lóg, és ezzel védtelenné, kiszolgáltatottá vált mindenféle külső ellenséges erőnek, ideológiának, öt tagadó értékrendnek.

A tragikus orosz-ukrán testvérháború ebből a szempontból teljesen rosszkor jött: elvonja a figyelmet végképp a fő veszélyről, az illegális migrációról, nevezetesen az agresszív muzulmánok millióinak tömeges beözönléséről. A Nyugat, és ezen belül is főként Európa, ez a halódó későkapitalista birodalom tényleg megérett a pusztulásra! Főként a teljességgel alkalmatlan, tehetségtelen, impotens politikai és szellemi vezető osztálya tevékenysége révén. Ez az irányító antielit nem érti, hogy ma nem Oroszország jelenti létére a veszélyt, hanem az iszlámnak történő behódolás. Árnyékbokszolás amit ma Európa csinál, ahelyett, hogy a valódi veszély elhárítására fordítaná egyre lankadó erejét, kimerülő energiáit. Éppenséggel ehhez az Oroszországgal történő összefogás jelentené a megoldást! De ennek felismerésére semmi remény! *Parva sapientia regitur mundus!* Csekély bölcsességgel kormányoztatik a világ. III. Gyula pápa (1550-1555).

Orbán Viktor egy valamiben téved! A süllyedő Titanicon nem a parancsnoki hidat kell elfoglalni, nem a kapitányt kell lecserélni! A süllyedő Titanicot időben el kell hagyni!

Bp, 2025 aug.

¹ Lásd erről Michel Houellebecq: Behódolás c. regényét. Magvető 2015.